

30.12.2024

Konsultativ tjänsteman
Kristel Englund

REPUBLIKENS PRESIDENTS FÖRORDNING OM RIKTLINJER FÖR ANLITANDE AV UTLÄNDSK ARBETSKRAFT PÅ ÅLAND

1 Systemet med överenskommelseförordningar

Bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Lagen utgår från principen att behörigheten i förvaltningsärenden följer lagstiftningsbehörigheten. Kostnadsansvaret följer förvaltningsansvaret, om inte något annat föreskrivs.

I 32 § i självstyrelselagen föreskrivs om ett system enligt vilket uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare kan överföras på en landskapsmyndighet. På motsvarande sätt kan uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Överföringen sker genom förordning och med samtycke av Ålands landskapsregering. En överenskommelseförordning kan sägas upp ensidigt.

Enligt 32 § 3 mom. i självstyrelselagen utfärdas överenskommelseförordningar av republikens president. Över ett förslag till överenskommelseförordning ska alltid utlåtande begäras av Ålandsdelegationen.

2 Lagstiftningsbehörighet

Utlänningslagen (301/2004) gäller som rikslagstiftning även i landskapet Åland. I enlighet med 72 b § i utlänningslagen följer närings-, trafik- och miljöcentralen i samråd med arbetsmarknadsparterna arbetsmarknadsrådet i sitt område och fattar ett beslut i vilket det utfärdas riktlinjer för de allmänna villkoren för anlitandet av utländsk arbetskraft inom centralens område. Enligt 1 § 1 mom. 2 punkten i statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna (1373/2018) omfattar verksamhetsområdet för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland landskapen Egentliga Finland och Åland. Trots bestämmelserna har det inte utarbetats sådana regionala riktlinjer för Åland. Enligt 27 § i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om denna uppgift. Enligt 27 § 2, 9 och 21 punkten samt 29 § 1 mom. 3 och 6 punkten i självstyrelselagen hänför sig rätten att vistas i landet, arbetsrätt, hela riket gällande allmänna villkor för utlänningar och utländska sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier samt att idka näring, arbetsrätt, socialförsäkring och arbetsavtal med vissa undantag till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 27 § 26 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om medborgarskap, utlänningslagstiftning och pass. Landskapet har enligt 18 § 13, 14, 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen.

3 Nuläge och behovet av en förordning

Det har fästs särskild uppmärksamhet vid utarbetandet av regionala riktlinjer för anlitandet av utländsk arbetskraft i anslutning till ändringen av 5 kap. i utlänningslagen (RP 114/2022 rd). Dessa lagändringar trädde i kraft den 23 februari 2023. I samband med beredningen av lagstiftningen som gäller en omorganisering av den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen (RP 207/2022 rd) blev de delbeslut om uppehållstillstånd som enligt 72 a § i utlänningslagen fattas av arbets- och näringsbyråerna föremål för översyn. I samband med den ändring som företas när arbets- och näringsbyråerna läggs ner den 1 januari 2025, upphävs bestämmelserna om delbeslut i utlänningslagen (lag 389/2023). Därmed läggs motsvarande uppgift ner även för Ålands del, där den sköts av Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

Bestämmelser om skötseln av sådana delbeslut finns i republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av de uppgifter som i stöd av utlänningslagen föreskrivs för arbets- och näringsbyråerna (809/2010). Den förordningen ska upphävas.

Av ovannämnda ändringar följer att de regionala riktlinjerna för anlitandet av utländsk arbetskraft bör dras upp på Åland på samma sätt som det görs på fastlandet. De regionala riktlinjerna ska utarbetas i en form som går att använda i Migrationsverkets automatiserade ärendehanteringssystem för utlänningsärenden. Automatiseringen utnyttjar Arbetskraftsbarometerns rapporteringssystem och databas. Från och med ingången av 2025 fattar Migrationsverket ensamt beslut om beviljande av uppehållstillstånd för arbetstagare, och för att fatta sådana beslut behöver Migrationsverket uppgifter om innehållet i de regionala riktlinjerna inom samtliga närings-, trafik- och miljöcentralers områden samt på Åland.

För Ålands del bereds en ny av republikens president utfärdad förordning för skötseln av denna uppgift på Åland. Målet är att beredningen av denna överenskommelseförordning ska ske så att den träder i kraft den 1 januari 2025. Avsikten är att beredningen ska genomföras så att förordningen kan tillämpas som sådan även trots den reform av statens regionförvaltning som träder i kraft vid ingången av 2026 och som påverkar bl.a. NTM-centralerna.

4 Det huvudsakliga innehållet i förslaget till förordning

I 1 § i förordningen föreskrivs det enligt förslaget att Ålands landskapsregering ska sköta de uppgifter enligt 72 b § i utlänningslagen som gäller utarbetande av riktlinjerna för anlitandet av utländsk arbetskraft på Åland. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det uttryckligen om att dessa uppgifter ska utföras på Åland i enlighet med nämnda bestämmelse i utlänningslagen, och det föreligger inget behov av att hänvisa till vilka myndigheter på fastlandet som har hand om motsvarande uppgift. Därmed uppstår inget behov av att ändra förordningen när regionförvaltningsreformen inom statsförvaltningen genomförs vid ingången av 2026.

I den föreslagna 3 § ingår en ikraftträdandebestämmelse, enligt vilken förordningen ska träda i kraft den 1 januari 2025. Förordningen bör träda i kraft då, eftersom det inte längre fattas några delbeslut och den tidigare förordningen 809/2010 därmed ska upphävas. Dessutom bör uppgifterna om riktlinjerna för anlitandet av utländsk arbetskraft för Ålands del ställas till Migrationsverkets förfogande för att Migrationsverket ska kunna bevilja uppehållstillstånd till arbetstagare för arbete på Åland genast från och med ingången av 2025.

5 Beredningen av förslaget

Utkastet till förordningen har beretts vid justitieministeriet utifrån ett utkast som uppgjorts vid Ålands landskapsregering i samarbete med arbets- och näringsministeriet och Migrationsverket.

Utlåtanden om förslaget till överenskommelseförordning gavs av arbets- och näringsministeriet och Migrationsverket. Ålands landskapsregering har den 26 september 2024 gett sitt samtycke till att en förordning enligt förslaget utfärdas. Ålandsdelegationen såg i sitt utlåtande inga hinder för att förordningen träder i kraft.

Förslaget till förordning har inte granskats av justitieministeriets laggranskningsenhet på grund av ärendets brådskande natur.

6 Kostnader för staten

Enligt den föreslagna 2 § betalas kostnaderna för de förvaltningsuppgifter som avses i 1 § av riket enligt vad arbets- och näringsministeriet och Ålands landskapsregering avtalar. Hittills har landskapet fått ersättning för kostnaderna för skötseln av uppgifter som gäller delbeslut i enlighet med bestämmelserna i förordning 809/2010. Till den nya förordningen föreslås bestämmelser om ersättning för skötseln av uppgifter som gäller utarbetandet av riktlinjerna för anlitaandet av utländsk arbetskraft i landskapet. Kostnaderna väntas uppgå till cirka 10 000 euro per år, och det första året för vilket ersättning betalas är enligt förslaget 2025. I praktiken kommer ersättning att betalas ut för första gången 2026.

Förordningsförslaget föranleder inga nya kostnader för staten.

7 Ikraftträdande

Förordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Samtidigt upphävs den nuvarande förordningen om skötseln i landskapet Åland av de uppgifter som i stöd av utlänningslagen föreskrivs för arbets- och näringsbyråerna (809/2010).